

Tihomir Glavaš (1951.-2021.)

Nakon duže bolesti, u sedamdeset prvoj godini života, preminuo je Tihomir Glavaš, istaknuti znanstveni djelatnik na polju istraživanja, očuvanja i promicanja kulturno-povijesne baštine Bosne i Hercegovine. Tihomir Glavaš rođen je u Drinovcima, a u svojim je Drinovcima preminuo i pokopan. Nakon dovršena osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja, 1975. godine na Filozofskom fakultetu u Sarajevu diplomira na Studiju povijesti i latinskoga jezika, a nešto kasnije na Sveučilištu u Zadru stječe stupanj magistra znanosti. Nedugo po završetku

studija zapošljava se u Zemaljskom muzeju u Sarajevu gdje radi kao kustos za kasni srednji vijek, a potom i kao ravnatelj arheološkog odjela Muzeja. Upravo u Zemaljskom muzeju u Sarajevu Glavaš provodi glavninu svoga stručnog i radnog vijeka. U jeku ratnih zbivanja vraća se u Hercegovinu, gdje svoj profesionalni put nastavlja u radu niza tijela. Tako između ostalih njegov rad vežemo za Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i športa HZ Herceg-Bosne, gdje ubrzo postaje ravnatelj Zavoda za zaštitu spomenika kulture HZ Herceg-Bosne, za čije se osnivanje zauzimao, a nakon ustavnih reformi postaje ravnateljem Zavoda za zaštitu i korištenje kulturno-povijesne baštine pri Ministarstvu obrazovanja, znanosti, kulture i športa Županije Zapadnohercegovačke, gdje radi do umirovljenja 2017. godine. Kao ravnatelj navedenih tijela Tihomir Glavaš dao je nemjerljiv doprinos na planu zaštite i očuvanja kulturno-povijesne baštine, aktivno sudjelujući u donošenju čitava niza zakonskih okvira i mjera, kao i implementaciji suvremenih, stručnih standarda i praksi.

U sklopu istraživačkih aktivnosti sudjeluje na nizu arheoloških istraživanja, a svoj znanstveni interes posebice je usmjerio na problematiku starokršćanske i predromaničke crkvene arhitekture, kao i na brojne teme srednjovjekovne prošlosti Bosne i Hercegovine. Tako sudjeluje u brojnim arheološkim iskopavanjima od kojih izdvajamo: iskopavanje starohrvatske crkve i nekropole u Vrutcima pokraj izvora rijeke Bosne, starokršćanske crkve u Barama (Konjic), nekropole kneževa Nikolića u Vranjovu Selu (Neum), višeslojnoga nalazišta (starokršćanska crkva, srednjovjekovni franjevački samostan i srednjovjekovna nekropola) na groblju sv. Ive u Livnu, starokršćanske bazilike u Mokrom (Široki Brijeg), franjevačke župne kuće u Podbili (Posušje), srednjovjekovne crkve u selu Varda - Knešpolje (Široki Brijeg). Pri tome posebno treba istaknuti arheološka iskopavanja na arheološkom kompleksu (starokršćanska crkva, starohrvatska crkva, rimska profana arhitektura, kasnosrednjovjekovno, starohrvatsko i rimsko antičko groblje i dr.) u Gorici (Grude), koja je Glavaš godinama vodio i za koja je bio posebno vezan. Potonja iskopavanja rezultirala su osnivanjem Franjevačke arheološke zbirke Sv. Stjepana Prvomučenika u čijem je kreiranju i sam sudjelovao. Isto tako, dao je svoj stručni obol i u stvaranju postavki arheoloških zbirki muzeja na Humcu (Ljubuški) i Gorici (Livno).

Osim navedenoga, Glavaš kao arheolog sudjeluje i u istraživanjima više grobišta žrtava Drugoga svjetskog rata i poraća. U tom je poslu pronalazio neobično zadovoljstvo i duhovnu ispunu, i pristupao mu je s osobitim pijetetom. Svoj znanstveno-istraživački opus Tihomir Glavaš obogaćuje i s više znanstvenih i stručnih radova.

Naposljetku, radni i životni put Tihomira Glavaša vežemo i za Odjel za arheologiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Mostaru. Nedugo po osnivanju Odjela, aktivno je angažiran u njegov rad, gdje studentima arheologije drži nastavu iz kolegijâ *Očuvanje i zaštita spomenika kulture* i *Muzeologija*. Tihomir Glavaš je važnost rada Odjela prepoznao kao jednu od ključnih misija u neravnopravnoj borbi za očuvanje identiteta vlastita naroda, a svojim bogatim znanjem i iskustvom, koje je kroz topli ljudski pristup nesebično dijelio, oplemenio je brojne generacije studenata. Kao predavač i čovjek znatno je doprinio vođenju mlađih kolega kojima je bio uzor, stoga mu Odjel za arheologiju duguje posebnu i iskrenu zahvalnost.

Tihomira Glavaša pamtit ćemo kao sjajna i zaslužna intelektualca, terenskog istraživača, dugogodišnjega profesora, suosjećajna i draga kolegu i prijatelja, a nadasve blaga i plemenita čovjeka. O važnosti njegova životnoga djela svakako će biti još govora u budućnosti.

Tino Tomas

Tihomir Glavaš i Gorica

Toga proljeća 1995. godine Tihomir je došao na svoje u Šamatorju sv. Stjepana Prvomučenika u Gorici. Već je koje desetljeće i pol prije udario nekoliko sonda samo uza staru crkvu i gore na fratrovaj njivi. No, sada je ovo bila prava i ozbiljna arheološka kampanja.

Onaj preostali prostor tik uz crkvu iz 1859. godine, Bakulinu, počeo je sustavno i stručno arheološki istraživati. I, koliko je god taj prostor bio kroza stoljeća ukopima devastiran, zemlja je sačuvala još poneki originalni trag kojeg je Tiho svojim stručnim znanjem i instinktom čutio do savršenosti. Našao je sve što je želio. Starohrvatske grobove. Oni su mu uvijek razvukli slavodobitni osmijeh na licu. Predivne nakite hrvatskih majki i djevojaka. I jedne djevojčice. Na obje je ruke imala po prsten, i na oba uha po dvije rinčice. A sve u srebru. Bilo joj je vjerojatno tek dvanaest godina. Tužna suza svojih starohrvatskih roditelja. I više od nekoliko sačuvanih grobova iz toga hrvatskog vremena.

I što se više primicao zidovima crkve iz 1859. godine, to je više bilo tragova ranokršćanske gradnje. Zidova, ornamentike, i na kraju sjeverni zid bazilike. Velik, dobro sačuvan, no ispod strukture praga. Objašnjavao je da se Agape, Lomljenje Kruha, najprije krišom slavilo u rimskoj vili, a kad je oglašen Milanski edikt, onda se na brzinu na tu vilu dogradila bazilika. Vila je pokrivala dio sakrarija, dio baptisterija, a ostali je dio bio u produžetku prema istoku.

Bio je to krasan dan kad je Tiho suznih očiju objavio da je pronašao krstionicu. A o tome je napisao u Arheološkom dnevniku:

Petak, 7. srpnja 1995. god.

Danas smo prekopavali prostor apside i naosa na sjevernoj strani grobljanske crkve. U iskopu dubokom 0,20 m, koji je išao do razine popločenja oko crkve, nije bilo nikakvih nalaza. Nešto malo ispod ili u toj razini bili su temelji sjevernoga zida građevine. U iskopu je svijetlosmeđa zemlja s primjesama pijeska. U zapadnoj je polovici prostorije otkriven gornji rub križolike piscine koju smo i očekivali na toj poziciji (naravno ako je riječ o starokršćanskoj bazilici). Očišćen je dio unutrašnjosti piscine koja je obložena hidrauličnim malterom. Ulomke smo takva maltera konstatali u gornjim otkopnim slojevima naravno u tome kvadratu, te smo na osnovi tih zapažanja i očekivali takav današnji nalaz.

Unutrašnjost je piscine bila ispunjena građevnim kamenom od kojega su neki komadi iz substrukcije same piscine. Stoga smo te kamenove

(za koje smo pretpostavili da potječu iz piscine) i ostavili za potrebe konzervacije. Osim toga, pronašli smo i nekoliko manjih ulomaka hidrauličnoga maltera i tri manja ulomka antičkoga stakla.

Subota, 8. srpnja 1995. god.

Danas smo u potpunosti očistili unutrašnjost baptismalne piscine. Nakon čišćenja možemo konstatirati da je piscina bila križolika i da su joj sjeverni i istočni krak oštećeni, dok su zapadni i južni dobro sačuvani. Dno je također razoreno, ali je u sjevernom kraku ostao njegov manji dio pa se može utvrditi njezina dubina.

U južnom je kraku bio odvod koji je sada oštećenjem nešto proširen. Piscina nije postavljena simetrično na perimetralne zidove krstionice, nego je nešto zakrenuta.

Već sada možemo konstatirati da postoje svi potrebni elementi za potpunu rekonstrukciju baptismalne piscine do razine podnice u krstionici.

Pronašao je toliko tropletne kamene ornamentike da je u Hrvatskoj franjevačkoj arheološkoj zbirci rekonstruirao starohrvatsku oltarnu pregradu. Našao je sve elemente ranokršćanske bazilike i konzervirao njezine zidove. Našao je dovoljno elemenata ranokršćanske menze da ju je u samom prostoru na njezinu mjestu dao rekonstruirati. Rekonstrukcijom je unutar i izvan stare crkve koju je fra Petar Bakula s pukom sagradio 1859. zorno predstavio i ranokršćanskog i starohrvatskog sv. Stjepana Prvomučenika.

Nakon Šamatarja u Grabarju, sjeverno od Šamatorja, istražuje rimsku vilu s cisternom, a na Grotuši bogatu rimsku vilu s hipokavstom. Svi su nalazi konzervirani i izloženi u Hrvatskoj franjevačkoj arheološkoj zbirci. Tihomir je u Gorici doživio svoj veliki arheološki pothvat i uspjeh.

Fra Ante Marić